

Festa dels Traginers

Balsareny

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Nucli urbà de Balsareny (especialment sector al voltant de la carretera) i altres indrets del poble.
Alçada: 330

Coordenades:

Latitud: 41.86409
Longitud: 1.87417
UTM Est (X): 406563
UTM Nord (Y): 4635299

Classificació

Número de fitxa: 08018 - 307
Àmbit: Patrimoni immaterial
Tipologia: Manifestació festiva
Estil / època: Contemporani
Segle: XIX-XX
Estat de conservació: Bo
Protecció: Inexistent
Tipus de protecció: Inexistent
Accés: Obert
Ús actual: Lúdic
Titularitat: Pública

Fitxes associades:

[Col·lecció d'objectes de la Festa dels Traginers](#)

[Col·lecció de plats i cànirs de la Festa dels Traginers](#)

[Gegants de Balsareny](#)

[Gegant Peta Fluix](#)

Autoria de la fitxa: Jordi Piñero Subirana

Data de registre de la fitxa: dl., 28/11/2022 - 12:21

Descripció

Festa centrada en el món dels traginers i del transport tradicional, especialment el tragí (és a dir, el transport a bast) que és una versió actualitzada de l'antiga celebració dels Tres Tombs. A Balsareny aquesta festa fou recuperada i potenciada a la segona meitat del segle XX, declarada festa tradicional d'interès nacional, i és indiscutiblement l'esdeveniment més destacat i amb més projecció del poble.

La Festa dels Traginers es celebra sempre el diumenge de sexagèsima, la setmana abans del Carnestoltes, cap a mitjans de febrer. El seu nucli central és la cavalcada i els elements derivats de la celebració de Sant Antoni Abat, sobre els quals s'hi han anat afegint en els últims anys un gran nombre d'activitats complementàries. La Cavalcada dels Traginers té lloc el diumenge al matí al sector al voltant de la carretera. Encapçala la comitiva el banderer i els dos cordonistes (escollits entre famílies del món rural o persones estretament vinculades a la festa) els quals van acompanyats dels protagonistes d'un casament (la núvia, el nuvi i el dot). Tots aquests formen part del grup que s'anomena "de bonic" i que amb cavall o mula presideixen la desfilada. Al seu darrera desfilen una llarga corrua de cavalleries guarnides amb els arreus típics de traginer, i al darrera tots els grups folklòrics i els genets que participen a les curses. A la tarda es fa la típica Cursa del Castell, amb participació de cavalls, mules, ases i ponis en un circuit habilitat al camí o pujada del Castell. També es fa el tradicional Joc de les anelles, de reminiscències medievals. Durant el dia diversos grups locals i forans ambienten els carrers amb exhibicions folklòriques i ballades populars. Entre els grups locals cal destacar els bastoners i el ball de la faixa.

Entre les activitats complementàries cal esmentar el concurs de fotografia, d'àmbit nacional, que des de 1970 premia les fotografies més artístiques sobre el poble de Balsareny i la seva festa. Des de 1970 s'efectua una Demostració de l'elaboració artesana del porc, que és una exhibició comentada de tot el procés tradicional d'elaboració i aprofitament de la carn de porc. Des de 1973 a primera hora es fa la Torrada del Traginer, i els visitants més matiners són obsequiats amb un desdejuni típic amb torrades, cigrons i botifarres fetes en unes fogueres. Des de 1977 la Taverna del traginer recrea l'ambient d'una vella taverna de poble on es pot degustar vi bo de la bóta del celler. Serveix per ajudar a finançar la festa mitjançant un seguit de jocs, com la roda del traginer o la roda del vi. Des de 1984 en l'àmbit del Rebost hi ha instal·lada una Botiga de ceràmica, on es pot adquirir tota mena d'objectes de terrissa, entre els quals el càntir i el plat dels traginers, un de diferent cada any. La Ferrada i esquilada del bestiar (des de 1985 i 1988) és una demostració de com s'esquila i es ferra una cavalleria. Des de 1988 es fa el Correfoc del traginer, el dissabte al vespre, i el divendres un Correfoc infantil. La Ruta del traginer (des de 1992) és un itinerari lúdic per diverses tavernes, al ritme de les gralles i els tabals. El Mercat del Traginer és una fira d'artesanía i productes naturals en la qual la comissió de la festa també munta la seva parada per oferir articles de record de la festa, com la gorra, mocadors o draps de cuina entre d'altres. També s'organitzen concerts de música i balls de nit: el divendres per als més joves i el dissabte. Des de 2011 es fa un homenatge cada dos anys en reconeixement a un Traginer d'honor, el qual desfila en la cavalcada i participa en altres actes públics.

En els darrers anys s'han introduït diverses activitats adreçades als més petits i als joves. En l'anomenat "Traginer a l'escola" són escollits entre alumnes de 6è curs el banderer i els cordonistes joves. Des del 2015 té lloc el dissabte una Cavalcada jove, en format més petit que la de diumenge. Així mateix, després del Joc de les anelles comencen els Traginers petits, en el qual els infants menen els seus ruquets juntament amb la comitiva d'autoritats i membres de la Comissió dels Traginers, i tot seguit procedeixen a la inauguració de la Taverna, l'exposició de fotografia, etc.

Darrerament durant la Cavalcada es recrea també part d'una cerimònia nupcial tradicional, quan el Banderer i cordonistes van a buscar una núvia a casa seva i, acompanyada pels abanderats, van a buscar el nuvi, que espera pacientment la seva arribada juntament amb els participants de la Cavalcada. L'any 2017 els nuvis van ser una parella real, amb els seus familiars, padrins i acompanyants. Des d'aleshores s'ofereix aquesta

possibilitat als nuvis que ho vulguin sol·licitar.

Així mateix, fora de programació de la diada i durant les festes nadalenques s'organitza el Quinto del traginer, un joc que serveix per finançar les primeres despeses i que, al mateix temps, recorda i anuncia que està a punt d'arribar la festa. Uns dies després de la festa s'organitza la Ruta de les Mules, un raid hípic a cavall per indrets de l'entorn.

La festa l'organitza la Comissió Festa dels Traginers, que és formada per gent de diferents edats del municipi i que col·labora amb l'Ajuntament en tot el muntatge de l'esdeveniment.

Observacions:

Fotografies de Jordi Sarri

Història

Arran de la construcció del Pont del riu l'any 1797 Balsareny va esdevenir una cruïlla important en les rutes dels traginers. Hi passava la ruta del Llobregat, a través del camí ral de Manresa a Berga, i també una de les rutes de la sal de Cardona, la que es dirigia cap a les terres del Lluçanès i cap a Vic. Des d'aleshores els traginers que portaven la sal de Cardona cap aquestes zones ja no havien de baixar fins a Santpedor, sinó que podien fer dreuera passant per un camí prop de la riera del Mujal (que antigament era anomenada també dels Traginers) i travessant a Balsareny el Llobregat per dirigir-se a Vic. Això va comportar un ascens en el nombre de persones que a Balsareny tenien com a ofici el de traginer (Piñero, 1995: 104), i també que s'obrissin dos hostals nous, que s'afegiren a l'antic hostal que ja existia almenys des del segle XVII.

Al segle XIX a Balsareny, com en moltes altres poblacions, es celebrava una festa dedicada als traginers i carreters per sant Antoni Abat. Consistia en una benedicció del bestiar i un senzill ball amb gramola. Sant Antoni Abat, dit popularment del porquet perquè sol representar-se amb l'atribut d'aquest animal, és el patró dels animals domèstics, especialment del porcí i el bestiar de peu rodó. Ja des del segle XV va assumir el patronatge dels gremis de llogaters de mules, traginers i bastaixos de ribera. El dia de la seva festivitat no només els traginers i carreters portaven a beneir les seves cavalleries, també ho feien els pagesos i ramaders en general. A Balsareny el gremi de traginers i carreteres que organitzava la festa ja funcionava al final del segle XIX, abans de 1897. Aleshores la festa ja tenia algunes de les característiques que li han estat pròpies fins avui: la missa amb la benedicció dels animals, la cavalcada i una tradicional corrida per camins veïnals i carreteres del poble. El 1897 se celebraven per primer cop els balls amb orquestra, a l'Ateneu, i des de la primer dècada del segle XX es van fer al Casino. Cap a la dècada de 1920 es disputaven també diverses competicions d'habilitat per als genets, entre les quals el "joc de les anelles". Consistia a posar una corda entravessada al carrer d'on penjaven unes anelles que els genets muntant a cavall d'un animal al trot havien de despenjar amb un bastonet que duïen. Cal dir que jocs molt semblants a aquest, de reminiscències medievals, es feien també en altres poblacions de la Catalunya central, com Puig-reig o Manresa, i amb el temps es van anar perdent.

Els anys anteriors a la Guerra Civil el transport ja s'havia motoritzat gairebé tot i només alguns pagesos portaven a beneir els seus animals per sant Antoni. Durant la postguerra el transport amb animals va experimentar una revifada i això va fer que en diversos pobles es recuperés la festa de Sant Antoni. A Balsareny el 1940 se'n va celebrar una edició senzilla, però fou el 1945 quan va començar a prendre una nova volada, arran d'una reunió que es va fer a la barberia de ca l'Arep i que es considera el tret d'inici de la renovació de la festa. Aquest any ja va quedar estructurada en els seus elements bàsics, amb la cavalcada i benedicció d'animals, les corregudes i el "joc de les anelles" i el ball de tarda i de nit. Però la idea de recuperar la festa de Sant Antoni no va ser exclusiva de Balsareny, i també s'hi apuntaren altres pobles de

l'entorn, com Puig-reig, Sallent i Santpedor. Durant molts les dates successives d'aquesta diada, que tenia lloc un diumenge d'hivern, es coordinaven amb aquests pobles perquè els mateixos aficionats i genets poguessin participar en totes.

L'any 1963 arran d'un greu accident l'autoritat va prohibir la celebració de la cursa a la mateixa carretera (antiga C-1411). El 1964 va començar a fer-se a la pujada del castell. En aquesta època l'interès del marquès d'Alòs, baró de Balsareny, i l'empenta que li va donar l'agrupació recentment constituïda d'Amics dels Castell va permetre donar un nou caire a la diada, que va comptar amb la progressiva assistència de convidats de prestigi. El 1966 el nom que fins aleshores havia estat l'oficial, "Fiesta de los Arrieros" fou substituït pel de Festa dels Traginers. Popularment, però, la gent del poble en deien la Festa dels Burros. La cercavila es reconvertí en una cavalcada històrico-retrospectiva centrada en la figura de l'antic traginer. És el moment en què s'inicià una recerca d'utilatge i guarniments relacionats amb el món del tragí i del transport a bast.

L'any 1970, a instàncies de l'alcalde Josep Casaldàliga, un dels més entusiastes impulsors de la festa, la diada fou declarada "d'interès turístic nacional" per part del Ministeri de Turisme. A iniciativa de l'Ajuntament es constituí una comissió formada per un bon grapat de col·laboradors que va assumir-ne l'organització i va impulsar unes bones campanyes de promoció publicitària als mitjans de comunicació. D'aquesta manera els Traginers es consolidaven com una de les manifestacions festives populars més conegudes del moment, i l'esdeveniment mobilitzava un incipient turisme interior cada vegada més massiu. En els últims anys la festa s'ha mantingut en el seu nivell, amb una organització que continua involucrant una bona part del poble i de les entitats. L'any 1995 es va presentar un projecte museològic per a un Museu dels Traginers que es preveia emplaçar a la casa de cal Torrents. El 1999 el Traginers fou declarada Festa Tradicional d'Interès Nacional a Catalunya.

Bibliografia

CARRETÉ PARERA, Ramon; BENÉITEZ, Vicenç (2002). *Balsareny: història en imatges (1897-1975)*. Col·lecció Fotografia històrica, 12. Angle Editorial; Centre d'Estudis del Bages, Manresa, p. 24-27, 159.

PIÑERO SUBIRANA, Jordi (1995-1996). *Projecte museològic i museogràfic del Museu dels Traginers*. Ajuntament de Balsareny (treball inèdit).

PIÑERO, Jordi; SERRA, Rosa (2008). *La Corrida. La festa de Sant Antoni de Puig-reig*. Ajuntament de Puig-reig.

SERRA SALA, Joan. M. (1988). "Balsareny", *Història del Bages*, vol. 1. Parcir Edicions Selectes, Manresa, 143, 156.

SERRA SALA, Joan M.; CARRETÉ PARERA, Ramon (2005). *Balsareny, ahir i avui*. Ajuntament de Balsareny.

Enllaços d'interès:

[Web Festa dels Traginers: Balsareny](#)

